

40 ΖΟΕΣ, 1 ΜΠΑΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΣΗΜΑΔΕΨΑΝ
ΚΑΙ ΣΗΜΑΔΕΥΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

διόπτρα

Σομπρέρο ονομάζεται στο ποδόσφαιρο η ενέργεια κατά την οποία ένας ποδοσφαιριστής «τσιμπάει» την μπάλα πάνω από το κεφάλι ενός ανυποψίαστου αντιπάλου και την ξαναπαίρνει περνώντας τη από πίσω του. Σύμφωνα με τους Λατινοαμερικανούς, ο όρος προέρχεται από το περίγραμμα που σχηματίζεται από την πορεία της μπάλας στον αέρα και την πορεία του παίκτη γύρω από τον αντίπαλό του.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	9
Πρόλογος.....	11
Ο αφανής ήρωας της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ.....	15
Νταντά: Το θαύμα της θέλησης.....	22
Ο «βροσκός» της Νίκαιας.....	31
Λεβ Γιασίν: ένας ταπεινός καινοτόμος του ποδοσφαίρου.....	38
Ο «Δάσκαλος» Ταμπάρες: ο άνθρωπος που άλλαξε το ποδόσφαιρο (και όχι μόνο) της Ουρουγουάης.....	44
Ο οικοδόμος που ανέβασε τη Φιορεντίνα.....	52
Ρικάρντο, δεν είναι πέναλτι αυτή η εκτέλεση.....	59
Ο πράκτωρ 000 της Ουγγαρίας.....	65
Η σφαλιάρα που άλλαξε την ιστορία του γερμανικού ποδοσφαίρου.....	75
Το κορίτσι που τόλμησε να παίξει μπάλα.....	80
Αφονσίνιο, ο άνθρωπος που νίκησε τη δικτατορία.....	86
Η μαμά Γουίλιαμς περπάτησε στην έρημο ώστε τα παιδιά της να μπορούν να τρέξουν στο Σαν Μαμές.....	91
Ένας σπουδαίος υπηρέτης του αθλήματος.....	98
Ο Ρασίντ Μεχλουφί, η Επανάσταση και η Μεγάλη Απόδραση των 10.....	103
Ο χεβιμεταλάς που έπαιζε για τη φανέλα.....	111
Το καμάρι της Ντέρμπι.....	118
Το Μουντιάλ του Γκαρίντσα.....	124
Ο σαμουράι που έγινε ρόνιν.....	131

Δεσμοφύλακες και φυλακισμένοι του Ντεβότο.....	136
Βίτορ Μπαππίστα, το αγόρι με το σκουλαρίκι.....	143
Ο άνθρωπος που άλλαξε την ιστορία της Μπαρτσελόνα (αφού πρώτα σώθηκε από μια τραγωδία).....	150
Το τελευταίο ματς ποδοσφαίρου του «παρσο» Πάτσο Ερέρα.....	156
Το μεγαλύτερο επίτευγμα του Ντιντιέ Ντρογκμπά.....	164
Ο Γερμανός αλεξιπτωτιστής που έγινε «Πολίτης».....	170
Όταν ο Τζουλιάνο γνώρισε τον Ντιέγκο: ο μοιραίος γάμος του Μαραντόνα.....	176
Ο ποδοσφαιριστής που δεν φοβήθηκε τον Πινوسέτ.....	181
Ο άνθρωπος που πέταξε πολύ κοντά στον ήλιο.....	188
Ο επόπτης που έγινε θρύλος χάρη στο πιο αμφιλεγόμενο γκολ στην ιστορία.....	195
Πώς ένας πολέμαρχος έφτασε μια ομάδα στο Τσάμπιονς Λιγκ.....	200
Ο μύθος του αθάνατου τερματοφύλακα της Γκρέμιο.....	207
Ένας φιλόσοφος σε έναν κόσμο κάφρων.....	213
Από το πέταλο του γηπέδου στην Αφρική: ο ιεραπόστολος οπαδός....	218
Ο μεγαλύτερος πρεσβευτής της Γουέστ Χαμ είναι ένας μπασιόστας....	225
Η αινιγματική Νέτι Χόνεϊμπολ.....	231
Όλοι οι «Εσπανιέτα» του κόσμου.....	236
Ένας ξεχωριστός προπονητής σε μια διαφορετική ομάδα.....	242
Μάο, Μαζεράτι και πατάτες: όσα θέλατε να μάθετε για τον Πάουλ Μπράιτνερ.....	248
Μια μελλοντική σκηνή σε μια παμπ της Βόρειας Ιρλανδίας.....	257
Ο διανοούμενος που κατάλαβε όσο λίγοι το ποδόσφαιρο.....	264
Το τέλος του φόβου για τον Σαντιάγο Κανιθάρες.....	269

Εισαγωγή

Όταν πριν από λίγα χρόνια κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Διόπτρα το βιβλίο μας *Ο Γύρος του Κόσμου Με Ένα Σομπρέρο*, το κάναμε κυρίως για εμάς και τους πιο πιστούς αναγνώστες μας που το ζητούσαν επιμόνως. Τότε εκπληρώσαμε μια επιθυμία: να συγκεντρώσουμε σε χαρτί μερικές μόνο από τις χιλιάδες ιστορίες που αφηγούμαστε διαδικτυακά από το 2008, μέσα από το blog και τα social media, μια συνήθεια που συνεχίζουμε αδιάκοπα ως σήμερα.

Το βιβλίο εκείνο γνώρισε επιτυχία που μας ξάφνιασε ευχάριστα. Δεν το αγάγιασαν μόνο οι ποδοσφαιρόφιλοι ή οι βιβλιόφιλοι, το διάβασαν και άνθρωποι που συνήθως δεν ασχολούνται με το ποδόσφαιρο ή, όπως μας εκμυστηρεύτηκαν πολλοί, δεν διαβάζουν γενικά βιβλία. Το υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό γιατί, όπως γράφαμε τότε, το ποδόσφαιρο ήταν συχνά μόνο η αφορμή. Η αφορμή να μας ταξιδέψει στον κόσμο. Και πράγματι, το ίδιο το βιβλίο ταξίδεψε: χάρη στους αναγνώστες του που μας έστειλαν φωτογραφίες με το βιβλίο στα χέρια από τις Αζόρες και την Ουρουγουάη, μέχρι τη Ζανζιβάρη, το Βιετνάμ, τη Δομινικανή Δημοκρατία και τα νησιά Γκαλαπάγκος.

Όπως έχει γράψει ο Ιταλός συγγραφέας Αλεσάντρο Μπαρικό:

«Δεν είσαι ποτέ ξοφλημένος, όσο έχεις μια καλή ιστορία και κάποιον να τη διηγηθείς». Εμείς έχουμε ακόμα πολλές ιστορίες να πούμε και, το πιο σημαντικό, ανακαλύψαμε ότι υπάρχει κόσμος που θέλει να τις διαβάσει.

Έτσι γεννήθηκε το βιβλίο που κρατάτε σήμερα στα χέρια σας: *40 ζωές, 1 μπάλα*. Στις σελίδες του θα βρείτε σαράντα αυτοτελείς ιστορίες, γραμμένες από τα πέντε μέλη της ομάδας του El Sombrero. Κάθε κείμενο έχει στο επίκεντρό του ένα πρόσωπο που σημάδεψε –και σημαδεύτηκε– από το ποδόσφαιρο. Πολλές από αυτές τις ιστορίες δημοσιεύονται για πρώτη φορά, ενώ άλλες, παλαιότερες και αγαπημένες, επιστρέφουν εμπλουτισμένες με νέες λεπτομέρειες.

Σαράντα ιστορίες χαρούμενες, δυσάρεστες, αστείες, συγκινητικές, αλλά πάντα ενδιαφέρουσες και πάντα αληθινές. Οι πρωταγωνιστές μας μπορεί να είναι διάσημοι ή άσημοι, γυναίκες ή άντρες, ήρωες και αντι-ήρωες, όλοι όμως μας βοηθούν να δούμε το ποδόσφαιρο από διαφορετικές γωνίες, χωρίς να το φτιασιδώνουμε.

Το βιβλίο το αφιερώνουμε στους δικούς μας ανθρώπους που δεν βρίσκονται πια εδώ για να το μοιραστούμε μαζί τους.

El Sombrero,
Δημήτρης, Ελεωνόρα, Κωνσταντίνος, Μύρωνας, Πέτρος

Πρόλογος

Έχεις σκεφτεί κανείς πραγματικά τι τελικά είναι το ποδόσφαιρο; Είναι μόνο ένα άθλημα ή μήπως αποτελεί ένα κίνημα που ενώνει ανθρώπους από όλα τα κοινωνικά στρώματα, πολιτισμούς και προελεύσεις; Ή και τους διχάζει και δεν τους ενώνει. Έχουμε σκεφτεί επίσης για ποιο λόγο, σε κάθε γωνιά του πλανήτη, το ποδόσφαιρο παίζεται και λατρεύεται; Σε αυτό το βιβλίο από το λατρεμένο El Sombrego, οι πρωταγωνιστές των ιστοριών δεν περιορίζονται σε αυτούς που αγωνίζονται εντός του γηπέδου. Οι συμμετέχοντες σε αυτή τη μεγάλη αφήγηση, σαν μια ιεροτελεστία, είναι άτομα από διάφορους τομείς της ζωής, όπως η τέχνη, η δημοσιογραφία, καθώς και πρόσωπα που μπορεί αρχικά να φαντάζουν απρόσμενα, αλλά καταλαβαίνεις γιατί: εγκληματίες, στρατιωτικοί ηγέτες, περίεργες προσωπικότητες συνυπάρχουν με ήρωες.

Βασανισμένοι άνθρωποι που όμως έγραψαν τη δική τους ιστορία όπως ο Γκαρίντσα, ήρωες μιας ολόκληρης χώρας όπως ο Γιασίν βρίσκονται στις ίδιες σελίδες με τον Εντουάρντο Γκαλεάνο, συγγραφέα και... ζητιάνο (όπως αποκαλούσε τον εαυτό του)

του καλού ποδοσφαίρου. Άλλωστε, ποιος έχει αποδώσει καλύτερα από αυτόν την ανθρώπινη διάσταση του ποδοσφαίρου και πώς αυτό διαπλέκεται με τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων;

Το βιβλίο αυτό έχει υπέροχες αναφορές. Στη νίκη, στην ήττα, στην ελπίδα, στον πόνο και στην αγάπη που συνδέονται με το άθλημα.

Θα διαβάσετε για αμφιλεγόμενες προσωπικότητες όπως ο Πάτσο Ερέρα, ο διαβόητος Κολομβιανός έμπορος ναρκωτικών, που αντιπροσωπεύει τη σκοτεινότερη πλευρά του ποδοσφαίρου. Η σχέση του με το άθλημα φανερώνει πώς οι παράνομες δραστηριότητες μπορούν να διαταράξουν ή ακόμα και να επηρεάσουν την κοινωνική ζωή των ανθρώπων και οι εγκληματικές διασυνδέσεις θυμίζουν ότι το ποδόσφαιρο δεν λειτουργεί σε αποστειρωμένο περιβάλλον, αλλά ασκεί και αντλεί επιρροές από την ευρύτερη κοινωνία.

Επίσης, θα μάθετε για ανθρώπους που μέσω του ποδοσφαίρου κατάφεραν να καταπολεμήσουν κοινωνικές προκαταλήψεις και να διεκδικήσουν δικαιώματα. Ο Όσκαρ Ταμπάρες, προπονητής της Εθνικής Ουρουγουάης, έχει αποτελέσει σύμβολο μιας χώρας που σε πολλές περιπτώσεις πνίγεται στα προβλήματα, ενώ η ιστορία του Ντιντιέ Ντρογκμπά, που απέδειξε τη δύναμη του ποδοσφαίρου στην κοινωνική αλλαγή και τη φιλανθρωπία, επιβεβαιώνει πως οι ήρωες δεν είναι μόνο εκείνοι που σκοράρουν. Ή τουλάχιστον δεν γίνονται ήρωες μόνο για αυτό...

Το πρώτο βιβλίο που έβγαλαν τα παιδιά από το El Sombrero πίστευα πως ήταν εξαιρετικό. Τώρα, με τη δεύτερη προσπάθεια, πείστηκα ακόμα περισσότερο και το συγκεκριμένο που έχετε στα χέρια σας είναι μία επιπλέον αντανάκλαση πολλών

ανθρώπινων ιστοριών – ηρώων και ηρωίδων που μερικοί σπάνια γίνονται γνωστοί, αλλά συνέβαλαν σημαντικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής εξάπλωσης του φαινομένου. Οι ιστορίες αυτές θυμίζουν σε όλους μας ότι το ποδόσφαιρο είναι μια δύναμη που μπορεί να αλλάξει ζωές, να φέρει κοντά ανθρώπους και να καταγράψει τους αγώνες μιας ολόκληρης κοινωνίας. Ταυτόχρονα μπορεί να αποτελεί και διασκέδαση. Το ένα δεν μπορεί να αποκλείσει το άλλο. Αν η απάντηση σε ένα πολύ σύνθετο ερώτημα του τι είναι το ποδόσφαιρο μπορεί να περικλείεται στις σελίδες ενός βιβλίου, τότε το έχετε στα χέρια σας. Συγχαρητήρια, El Sombrego, καλοτάξιδο και (γιατί όχι) ανυπομονώ για το επόμενο!

Χρήστος Σωτηρακόπουλος, δημοσιογράφος

Ο αφανής ήρωας της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ

6 Φεβρουαρίου 1958. Λίγο πριν από τις τρεις το μεσημέρι, ο πιλότος της πτήσης 609 ενημερώνει τους επιβάτες να επιστρέψουν στο αεροπλάνο. Το κάλεσμα δεν χαροποιεί κανέναν στην αίθουσα αναμονής του αεροδρομίου του Μονάχου. Το αεροσκάφος τους έχει προσπαθήσει ήδη δυο φορές να σηκωθεί στον αέρα χωρίς επιτυχία και η κατάσταση τώρα φαίνεται χειρότερη, αφού το χιόνι συνεχίζει να πέφτει απτόητο. Μερικοί από τους πιο αγχωμένους ποδοσφαιριστές της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ αποφασίζουν να αλλάξουν θέσεις και να καθίσουν στο πίσω μέρος, καθώς κάποιος έχει διαβάσει ότι εκεί είναι πιο ασφαλές. Ο προπονητής τους, ο Ματ Μπάσμπι, αδιαφορεί γι' αυτή τη θεωρία και επιστρέφει στη θέση του, στο κέντρο του αεροπλάνου. Σε όλα τα προηγούμενα ταξίδια, στο διπλανό κάθισμα βρισκόταν ο βοηθός του, Τζίμι Μέρφι. Αυτή τη φορά όμως στη θέση του καθόταν ένα άλλο μέλος του τεχνικού τιμ, ο Μπερτ Γουόλεϊ. Ο Μέρφι έλειπε.

Ο Μέρφι και ο Μπάσμπι γνωρίστηκαν με τον πιο περίεργο τρόπο που θα μπορούσαν να γνωριστούν δύο Βρετανοί πρώην ποδοσφαιριστές. Στο Μπάρι της Ιταλίας, στα τελειώματα του Β΄

Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Μπάσμπι είχε πάει για να οργανώσει ένα παιχνίδι ποδοσφαίρου που θα χαλάρωνε τους στρατιώτες και είχε εντυπωσιαστεί από την παθιασμένη ομιλία του λοχία-προπονητή των φαντάρων Μέρφι. Μετά το τέλος του αγώνα του πρότεινε να συνεργαστούν με το που θα λήξει ο πόλεμος. Ο Μέρφι ρώτησε πού θα δουλέψουν και ο Μπάσμπι του αποκάλυψε πως είχε συμφωνήσει να αναλάβει τη Γιουνάιτεντ. Από τότε έγιναν αχώριστοι.

Τυπικά, ο Μέρφι ήταν βοηθός προπονητή. Αυτό όμως είναι σαν να λες ότι ο Ρότζερ Γουότερς των Pink Floyd ήταν απλώς ένας μπασίστας. Στην πραγματικότητα ο Μέρφι ήταν η ψυχή της Γιουνάιτεντ. Αν και λειτουργούσε από επιλογή μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, ήταν ο άνθρωπος για όλες τις δουλειές. Αυτός έψαχνε για ταλέντα στις ακαδημίες, αυτός ερχόταν σε επαφή με τους ποδοσφαιριστές καθημερινά, αυτός τους έδινε ατομικές ασκήσεις για να τους βοηθήσει να βελτιωθούν, αυτός σχεδίαζε και επέβλεπε όλες τις προπονήσεις, αυτός έδινε την τελική και συνήθως πωρωτική ομιλία στα αποδυτήρια λίγο πριν από τη σέντρα.

Οι ποδοσφαιριστές σέβονταν τον Μπάσμπι, αλλά αγαπούσαν τον Μέρφι. Τα αισθήματα αυτά άλλαζαν συχνά, ανάλογα με τις διαθέσεις του θερμόαιμου Ουαλού, που όταν χρειαζόταν έπαιζε τον ρόλο του στοργικού πατέρα και όποτε το απαιτούσε η περίπτωση γινόταν ένα βλοσυρό αφεντικό. Μια δήλωση του Μπόμπι Τσάρλτον τα λέει όλα: *«Ήταν τόσο αυστηρός μερικές φορές, που στην αρχή με τρόμαζε. Η προπόνησή του κάποιες στιγμές ήταν μια κόλαση, αλλά του χρωστάω σχεδόν τα πάντα. Ήταν ο πιο σημαντικός άνθρωπος στην καριέρα μου. Του είμαι ευγνώμων για όσα έκανε για μένα και για τη Γιουνάιτεντ»*. Δεν είναι λίγοι οι ποδοσφαιριστές και οι δημοσιογράφοι της εποχής που δηλώνουν χωρίς αναστολή πως ήταν τόσο σημαντικός

στο χτίσιμο της ομάδας που έμεινε γνωστή ως «Τα μωρά του Μπάσμπι» όσο και ο Μπάσμπι. *«Αν δεν ήταν ο Μέρφι, αυτή η φουρνιά δεν θα υπήρχε ποτέ. Αυτός επέλεξε το 80% των παιδιών αυτών. Δεν πιστεύω ότι ο Μπάσμπι θα μπορούσε να το καταφέρει αυτό μόνος»*, έλεγε ο Κόλιν Γουέμπστερ, ένας από τους επιθετικούς εκείνης της ταλαντούχας ομάδας. Όπως δήλωσε κάποτε και ο ίδιος ο Μπάσμπι: *«Ο Μέρφι ήταν η καλύτερη μεταγραφή που έκανα»*.

Με τον πολυπράγμονα Μέρφι να τρέχει παντού (κάποιο διάστημα ήταν ταυτόχρονα βοηθός προπονητή, προπονητής στη δεύτερη ομάδα και σκάουτερ), η Γιουνάιτεντ είχε κερδίσει ως τότε τρία πρωταθλήματα και ένα κύπελλο, στηριζόμενη σε μεγάλο βαθμό σε πιτσιρίκια τα οποία είχε εντοπίσει και βελτιώσει ο ίδιος, πάντα φυσικά με τη σύμφωνη γνώμη και στήριξη του Μπάσμπι. Η Γιουνάιτεντ ήταν όλη του η ζωή. Το αγαπημένο αστέίο στην οικογένειά του ήταν πως αν υπήρχε ένα κρεβάτι στα αποδυτήρια, ο μπαμπάς δεν θα πήγαινε ποτέ σπίτι του. Κι όμως. Εκείνη τη μέρα του Φεβρουαρίου απουσίαζε.

Εκείνη την εποχή ήταν, εκτός όλων των άλλων, και προπονητής στην Εθνική Ουαλίας. Λίγο καιρό πριν η αποστολή της Γιουνάιτεντ πετάξει για το Βελιγράδι, για να αντιμετωπίσει τον Ερυθρό Αστέρα στα προημιτελικά του Ευρωπαϊκού κυπέλλου, ανακάλυψε πως ο αγώνας έπεφτε την ίδια μέρα με τον επαναληπτικό των πλείοφ του Μουντιάλ. Με την Ουαλία να έχει κερδίσει το Ισραήλ στο πρώτο παιχνίδι στο Τελ Αβίβ με 0-2 και την πρόκριση να έχει σχεδόν κριθεί, πρότεινε στον Μπάσμπι να ταξιδέψει κανονικά μαζί του για το σπουδαίο ευρωπαϊκό ματς. Ο Σκωτσέζος τον έπεισε ότι δεν γίνεται να λείπει από τη γιορτή που θα ακολουθούσε την πρώτη πρόκριση της Ουαλίας σε ένα Παγκόσμιο Κύπελλο. Στη θέση του εκείνο το μεσημέρι που το αεροπλάνο δοκίμαζε για τρίτη φορά να απογειωθεί καθόταν ο

Γουόλεϊ, που εκτός από συνεργάτης ήταν και καλός του φίλος. Λίγα λεπτά αργότερα ο Γουόλεϊ ήταν νεκρός.

Το αεροσκάφος δεν κατάφερε ποτέ να σηκωθεί από το έδαφος. Από τους 44 επιβαίνοντες επέζησαν οι 21. Ανάμεσα στα θύματα βρίσκονταν οχτώ ποδοσφαιριστές και τρία μέλη του τεχνικού τιμ. Ο Μπάσμπι βγήκε ζωντανός από τα συντρίμια, αλλά με πολλαπλά τραύματα και κανένας δεν μπορούσε να πει με σιγουριά αν θα τα καταφέρει. Εξαιρουμένων τριών, όλοι οι ποδοσφαιριστές είχαν τραυματιστεί τόσο άσχημα, που ήταν δεδομένο πως θα επέστρεφαν στα γήπεδα μετά από καιρό. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα η καλύτερη ομάδα της Αγγλίας εκείνα τα χρόνια είχε διαλυθεί.

Το ίδιο απόγευμα, ο Μέρφι έμπαινε στα γραφεία στο Μάντσεστερ με ένα πλατύ χαμόγελο. Η Ουαλία είχε κερδίσει, η Γιουνάιτεντ είχε προκριθεί και το «αφεντικό» δεν είχε γυρίσει ακόμη, άρα μπορούσε να ανοίξει το ουίσκι που είχε στο συρτάρι και να απολαύσει με την ησυχία του το νέκταρ της επιτυχίας. Πριν το ποτήρι αγγίξει το στόμα, μια δακρυσμένη γραμματέας τον διέκοψε λέγοντάς του τρεις λέξεις που δεν θα ξεχνούσε ποτέ: «*Το αεροπλάνο συνετρίβη*». Ο Μέρφι θυμάται πως έκλαιγε για είκοσι λεπτά ασταμάτητα. Εκείνη ήταν και η τελευταία στιγμή που ένωσε ανήμπορος.

Το επόμενο διάστημα ο βοηθός προπονητή έγινε ο επικεφαλής του συλλόγου. Ο άνθρωπος που αντιπαθούσε τόσο την προβολή έπρεπε να βγει μπροστά. Ήταν αυτός που κανόνισε με την ομοσπονδία να αναβληθούν τα επόμενα παιχνίδια, αυτός που είχε συνεχή επικοινωνία με τους συγγενείς των επιβατών, αυτός που υποδέχτηκε τα φέρετρα και οργάνωσε τις κηδείες, αυτός που ενημέρωνε τον Τύπο, αυτός που καθοδηγούσε τους υπαλλήλους των γραφείων τα οποία πλημμύρισαν από γράμματα στήριξης από όλη τη χώρα, αυτός που συγκέντρωσε και

μοίρασε τα χρήματα από τις δωρεές απλών ανθρώπων για τις οικογένειες των θυμάτων, αυτός που ταξίδεψε στη Γερμανία για να είναι δίπλα στους τραυματίες και στον φίλο του που έδινε μάχη για τη ζωή του.

Ο ίδιος έχει πει πως όλη αυτή η εσωτερική δύναμη εμφανίστηκε μετά την επίσκεψή του στο νοσοκομείο, όταν και μίλησε πρώτη φορά με τον Μπάσμπι. Λίγο πριν φύγει από το δωμάτιο, ο καταπονημένος προπονητής του είπε χαμηλόφωνα: «Κράτα τη σημαία ψηλά, Τζίμι». Ο Τζίμι θεώρησε πως ήταν χρέος του να το κάνει. Του το είχε ζητήσει ο ετοιμοθάνατος φίλος του (οι Γερμανοί θεωρούσαν τόσο δύσκολη την περίπτωση του, που έφεραν παπά για να τον διαβάσει). Δεν γινόταν να τα παρατήσει.

Όταν επέστρεψε στην Αγγλία, συναντήθηκε με τη διοίκηση. Σύμφωνα με τον γιο του, εκεί ενημερώθηκε πως ο σύλλογος δεν μπορεί να συνεχίσει. Είχε ξεμείνει από παίκτες, τα ταμεία ήταν άδεια και η ψυχολογία όλων ήταν στα τάρταρα. Η Γιουνάιτεντ θα αποσυρόταν από το πρωτάθλημα και το καλοκαίρι, καλώς εχόντων των πραγμάτων, θα δοκίμαζε να κάνει μια νέα αρχή. Δεν μπορούσε να γίνει κάτι άλλο. Ο Μέρφι φέρεται να απάντησε: *«Μη μου λέτε τι δεν μπορεί να γίνει. Από τότε που ήρθα εδώ όλοι μου λένε ότι δεν πρόκειται να πετύχουμε τίποτα. Ότι δεν μπορούμε να κερδίσουμε παίζοντας με πιτσιρίκια. Κι όμως, κάθε φορά τους διαψεύδουμε. Έτσι, με όλο τον σεβασμό, κύριοι, σας διαβεβαιώνω πως μπορεί να γίνει αλλιώς, και θα γίνει αλλιώς».*

Αμέσως μετά στρώθηκε στη δουλειά. Μέσα σε λίγες μέρες έπρεπε να φτιάξει μια ομάδα από το μηδέν. Το μόνο που είχε ήταν έναν τερματοφύλακα (τον Χάρι Γκρεγκ) και έναν αμυντικό (τον Μπιλ Φουλκς), που είχαν βγει αλώβητοι από το κατεστραμμένο αεροπλάνο. Εκτός αυτού, έπρεπε να το κάνει μόνος του.

Το τεχνικό τιμ είχε ξεκληριστεί. Ο προπονητής πάλευε για τη ζωή του ενώ ο γυμναστής και ο άλλος βοηθός είχαν σκοτωθεί. Ο πεισματάρης Ουαλός όμως τα κατάφερε. Δεκατρείς μέρες μετά την τραγωδία, η Γιουνάιτεντ, με τον Μέρφι προσωρινό προπονητή και με ένα ρόστερ γεμάτο παιδιά από τις ακαδημίες και κάποιους αναπληρωματικούς από άλλες ομάδες που κατάφερε να δελεάσει την ύστατη στιγμή, έβγαινε σε ένα κατάμεστο και συναισθηματικά φορτισμένο Ολντ Τράφορντ για να παίξει με τη Σέφιλντ Γουένσντεϊ για το κύπελλο. Μπορεί οι θεατές να μην αναγνώριζαν τους περισσότερους από αυτούς που φορούσαν την κόκκινη φανέλα, μπορεί στο έντυπο πρόγραμμα στη θέση των ονομάτων της ενδεκάδας να υπήρχαν έντεκα κενά, γιατί μέχρι λίγο πριν από τη σέντρα ούτε ο ίδιος ο Μέρφι δεν ήξερε πόσους και ποιους θα είχε στη διάθεσή του, αλλά το σημαντικότερο ήταν ότι η Γιουνάιτεντ ήταν εκεί. Ζωντανή. *«Δώστε τα όλα για εσάς, για τα αγόρια που χάθηκαν και για το σπουδαίο όνομα της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ»*, ήταν τα τελευταία λόγια του στα αποδυτήρια.

Η πειραματική και άπειρη ομάδα που έστησε μέσα σε λίγες μέρες κέρδισε το παιχνίδι με 3-0 και μερικούς μήνες αργότερα, με την επιστροφή και του Τσάρλτον, έφτασε ως εκ θαύματος στον τελικό του κυπέλλου. Αν και ο Μπάσμπι είχε πάρει ως τότε εξιτήριο από το νοσοκομείο, ο βοηθός του κράτησε τιμητικά τη θέση του προπονητή και στον τελικό του Γουέμπλεϊ. Η Γιουνάιτεντ δεν κατάφερε να σηκώσει την κούπα, αλλά αυτό είναι μια λεπτομέρεια μπροστά στη μεγαλύτερη εικόνα. Ο Μέρφι είχε πετύχει κάτι που στην αρχή έμοιαζε αδύνατο. Είχε κρατήσει τη σημαία ψηλά.

Ο «άνθρωπος που έσωσε τη Γιουνάιτεντ», όπως αναφέρεται σε αρκετά αφιερώματα, πέθανε το 1989 σε ηλικία 79 ετών. Μέχρι και το τέλος της ζωής του δούλευε στην ομάδα ως

βοηθητικός σκάουτερ. Αν και είχε κάποιες πολύ καλές προτάσεις για να γίνει πρώτος προπονητής (μια από αυτές ήταν από την Άρσεναλ), η απάντησή του ήταν πάντα αρνητική. Ήταν ευτυχομένος εκεί που ήταν κι ας ήξερε ότι το όνομά του δεν θα εμφανιζόταν ποτέ στις επικεφαλίδες. Δέκα χρόνια μετά το δυστύχημα, η Γιουνάιτεντ έγινε η πρώτη αγγλική ομάδα που κέρδισε το Κύπελλο πρωταθλητριών με το δίδυμο Μπάσμπι-Μέρφι στον πάγκο, τον Τσάρλτον και τον Φουλκς βασικούς και μια ενδεκάδα αποτελούμενη σε μεγάλο βαθμό πάλι από παίκτες που είχε εξελίξει ο Μέρφι.

Ο Τζίμι Μέρφι δεν έπαιξε ποτέ με την κόκκινη φανέλα, δεν έγινε πρώτος προπονητής, δεν ήταν μπροστά μπροστά στις πανηγυρικές φωτογραφίες. Ένα μεγάλο μέρος των νεότερων φιλάθλων μέχρι πρόσφατα πιθανόν δεν ήξερε τίποτα για αυτόν, παρότι το ετήσιο βραβείο για τον καλύτερο νεαρό παίκτη του συλλόγου φέρει το όνομά του. Για να διορθωθεί αυτή η αδικία και να αποκατασταθεί η θέση του στην ιστορία, το 2023 τοποθετήθηκε έξω από το Ολντ Τράφορντ το άγαλμά του. Όπως είπε και ο Άλεξ Φέργκιουσον λίγο πριν από τα αποκαλυπτήρια: *«Το να εξιστορήσετε τι έκανε αυτός ο άνθρωπος για αυτή την ομάδα είναι το σημαντικότερο πράγμα που μπορείτε να πείτε σε έναν νεαρό παίκτη που φοράει για πρώτη φορά τη φανέλα της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ».*

(duendes)

Νταντά: Το Θαύμα της Θέλησης

Η Ολλανδία έχει τον Κρόιφ, η Βραζιλία έχει τον Νταντά Μαραβίγια (=θαύμα). Για να εξηγούμαστε: δεν μιλάμε για ποδοσφαιρικό ταλέντο και χάρη, διότι αυτά, όσο τα είχε σε αφθονία ο αέρινος Γιόχαν, τόσο έλειπαν από τον πεισματάρη Βραζιλιάνο· εκείνο όμως που τους ενώνει είναι οι εύστοχες ή, εν πάση περιπτώσει, οι διασκεδαστικές ατάκες και μια κάποια ακλόνητη πίστη στις δυνατότητές τους.

Ο Νταντά -πλήρες όνομα Ντάριο Ζοζέ ντος Σάντος, εναλλακτικά «το Κολιμπρί»- μάς άφησε, για παράδειγμα, μια φράση που συνοψίζει την απίστευτη καριέρα του: «*Δυο πράγματα δεν ξέρει να κάνει ο Νταντά: να παίζει μπάλα και να μη βάζει γκολ*». Κι αν μείνατε με την απορία αν καταλάβατε σωστά αυτή την κάπως περίπλοκη φράση, υπάρχει και η εξήγηση: «*Ημουν τόσο απασχολημένος με το να σκοράρω, που δεν είχα χρόνο να μάθω ποδόσφαιρο*».

Ακολουθεί η ιστορία ενός από τα μεγαλύτερα λαϊκά είδωλα μιας χώρας που γνωρίζει από μπάλα, ενός παγκόσμιου πρωταθλητή που σκόραρε γύρω στα χίλια γκολ κάνοντας κοντρόλ με το πιγούνι ή με το καλάμι. Του συνέβησαν και τα δύο στην

πρώτη επαφή του με την μπάλα σε ένα φιλικό της Ατλέτικο Μινέιρο με τη Σοβιετική Ένωση, με αποτέλεσμα οι θεατές να πιάνουν την κοιλιά τους από τα γέλια· αμέσως μετά έκανε αυτό που ήξερε καλύτερα, να σκοράρει, και μάλιστα δυο φορές: Ντάριο-ΕΣΣΔ 2-1. Όταν βγήκε αλλαγή λόγω τραυματισμού, όλο το γήπεδο τον αποθέωνε. Όπως έλεγε: «Δεν υπάρχουν άσχημα γκολ, άσχημο είναι να μη βάζεις γκολ».

Ο Νταντά, πριν επιδοθεί στην αισθητική φιλοσοφία, υπήρξε ένα πολύ δυστυχημένο παιδάκι κι ένας απελπισμένος έφηβος. Πέντε χρονών είδε τη σχιζοφρενή μάνα του να λούζεται με βενζίνη και να πέφτει στη φωτιά· προσπάθησε να τη σώσει, αλλά δεν τα κατάφερε. Ο πάμπτωχος πατέρας του τον βάζει, μαζί με τα δυο του αδέρφια, σε ορφανοτροφείο. Ο μελλοντικός δαιμόνιος σκόρερ τα βγάζει πέρα δουλεύοντας λούστρος ή κάνοντας μικροκλοπές. Από το ορφανοτροφείο περνάει στο αναμορφωτήριο και από κει στις ένοπλες ληστείες στους δρόμους του Ρίο ντε Τζανέιρο. Μια νύχτα, ένα από τα υποψήφια θύματά του βγάζει πιστόλι. Ο Ντάριο τη γλιτώνει, αλλά ο φίλος και σύντροφός του στο έγκλημα ξεψυχά στα χέρια του. Αποφασίζει ότι πρέπει πια να μπει στον ίδιο δρόμο. Το βράδυ θα δει στον ύπνο του τη μαμά του να τον διαβεβαιώνει ότι όλα θα πάνε καλά αν βρει έναν τίμιο τρόπο να βγάζει το ψωμί του. Την άλλη μέρα, απένταρος και πεινασμένος, θα υποκύψει ξανά στον πειρασμό και θα ληστέψει δυο περαστικές. Επιστροφή στο αναμορφωτήριο. «*Μου άρεσε να κάνω το κακό, να βλέπω τους άλλους να υποφέρουν όπως εγώ*». Απόπειρα αυτοκτονίας, αποτυχημένη κι αυτή, όπως μοιάζει να είναι η ζωή του, κι ας είναι μόλις δεκαέξι χρονών.

Με ποιο επάγγελμα μπορεί να ασχοληθεί ένας δεκαεξάρης που το μόνο που ξέρει είναι να τρέχει για να ξεφύγει από την αστυνομία και να πηδάει ψηλά για να μπουκάρει από τα

ανοιχτά παράθυρα; Αποφασίζει να δοκιμάσει να παίξει ποδόσφαιρο, στην ίδια ηλικία πάνω κάτω που ο συμπατριώτης του Πελέ κέρδιζε ήδη το πρώτο του Παγκόσμιο Κύπελλο. Πώς του ήρθε η ιδέα; Άκουσε στο ραδιόφωνο πόσα κερδίζουν οι ποδοσφαιριστές. *«Έκανα την τελευταία μου κλοπή για να αγοράσω μια μπάλα, έπαιζα τόσο χάλια που οι άλλοι με δέχονταν μόνο αν έφερνα τη δική μου».* Ακόμη κι έτσι, δεν γλιτώνει την καζούρα. Οι φοβεροί και τρομεροί αδελφοί Αντούνιες, σταρ της αλάνας και μελλοντικοί επαγγελματίες ποδοσφαιριστές, διασκεδάζουν βάζοντάς τον να μαρκάρει το μικρό τους αδελφάκι, τον εννιάχρονο Αρτούρ - θα γίνει γνωστός μεγαλώνοντας ως *Λευκός Πελέ* ή Ζίκο. Δεν τα καταφέρνει ούτε με το πιτσιρίκι, αλλά παίρνει μια σημαντική απόφαση: αλλάζει θέση κι από αμυντικός περνάει κεντρικός επιθετικός. Τέλος τα αναιδή παιδάκια, τα μαρκαρίσματα, οι ντρίπλες, ζήτω η μοναξιά της μικρής περιοχής: το μόνο που χρειάζεται είναι να σπρώχνει την μπάλα στο τέρμα. *«Δεν φοβάμαι τίποτε, απλώς σουτάρω κι ας πετύχω τον διαιτητή ή τις διαφημιστικές πινακίδες. Μετά περιμένω να ξαναπάρω την μπάλα. Οι συμπαίκτες μου δεν έχουν παρά να μου τη δώσουν και μετά να έρθουν να πανηγυρίσουμε το γκολ».* Εξάλλου, θα αναπτύξει και μια θεωρία: *«Στο γήπεδο υπάρχουν εννιά θέσεις και δυο επαγγέλματα: τερματοφύλακας και σέντερ φορ».*

Η αρχή στη νέα του θέση είναι εξίσου δύσκολη, βέβαια. *«Παιδί μου, δεν κάνεις για την μπάλα, ψάξε καμιά κανονική δουλειά»:* μιλάει ο Ζεντίλ Καρντόζο, ο σπουδαίος προπονητής που ανέδειξε τον Γκαρίντσα, και το «*παιδί*» στο οποίο απευθύνεται είναι ο κρεμανταλάς που παρουσιάστηκε να δοκιμαστεί στην Ατλέτικο Κάμπο Γκράντε, μια ομάδα του Ρίο. Ο ίδιος ο Νταντά, με την απελπισία και την αποφασιστικότητα που δίνει η πείνα, δεν καταλαβαίνει από τέτοια μικρο-εμπόδια.

Ήταν ο καλύτερος επιθετικός της ομάδας του κοιτώνα 22 στο αναμορφωτήριο, γιατί να μην τα καταφέρει και σε μια κανονική ομάδα; Εντάξει, γκρέμιζε όποιον εμφανιζόταν μπροστά του και σκόραρε κυρίως με *μύτους*, αλλά σημασία έχει η θέληση. Και δυο δεξιότητες που θα καλλιεργήσει ακόμα περισσότερο τα επόμενα χρόνια, η ασυναγώνιστη ταχύτητά του και η μοναδική του ικανότητα να στέκεται θαρρείς στον αέρα για να πιάσει κεφαλιά. *«Τρία πράγματα στέκονται ακίνητα στον αέρα: το κολιμπρί, το ελικόπτερο κι ο Νταντά»* - σύμφωνα με τον ποιητή Σωτήρη Κακίση, πρέπει να προσθέσουμε τον Μίμη Παπαϊωάννου, τον Νίκο Γκάλη και τον Τζούλιους Έρβινγκ, αλλά αυτά θα γίνουν αργότερα.

Ο Νταντά προσπαθεί αγνοώντας τις δυσκολίες και τον χλευασμό: δουλεύει εργάτης και βάζει για πρώτη φορά ποδοσφαιρικά παπούτσια στα πόδια του στα δεκαεννιά. Κάποτε θα τον εκτιμήσει επιτέλους η Κάμπο Γκράντε και ο νέος της προπονητής, ο Γκραντίμ, που παρατηρεί μεν το οφθαλμοφανές, έναν εντυπωσιακά άτεχνο ποδοσφαιριστή σε μια χώρα όπου τέτοιοι σπανίζουν, αλλά και κάτι άλλο: ο Ντάριο είναι φαρμάκι μπροστά στο τέρμα. Του κάνει ένα τρίμηνο (!) συμβόλαιο: *«Σ' το υπόσχομαι, αν έχω να φάω, θα βάζω συνέχεια γκολ»*. Σε μια σεζόν, κατά την οποία, προφανώς, το φαγητό δεν έλειπε πια από το τραπέζι του, ο Ντάριο καταφέρνει να πραγματοποιήσει το όνειρό του: πείθει όλον τον κόσμο ότι μπορεί να παίξει επαγγελματικό ποδόσφαιρο, και μάλιστα αξιώσεων. Μετά από ένα ματς με τη Βάσκο ντα Γκάμα, ο Ζεντίλ Καρντόζο -τον θυμάστε; Αυτός που λίγα χρόνια πριν είχε πει *«δεν μπορεί το παλικάρι»*- προβλέπει με μεγάλη επιτυχία το μέλλον: *«Εκανα μια φορά λάθος, δεν θα κάνω δεύτερη: θα γίνεις ένας από τους μεγαλύτερους Βραζιλιάνους γκολτζίδες»*.

Την επόμενη χρονιά, το 1969, ο Μαραβίγια παίρνει

μεταγραφή για την Ατλέτικο Μινείρο. Στο Μπέλο Οριζόντε θα νιώσει για πρώτη φορά ότι τον αγαπούν, αν και χρειάστηκε να περάσει λίγος καιρός· ο προπονητής του, ο απαιτητικός Ντοριβάλ Γιούστριχ Κνίπελ, τον εμπιστεύεται, τον βάζει να προπονείται σκληρά -διακόσια σουτ και άλλες τόσες κεφαλιές από τις έξι το πρωί κι αμέσως μετά κανονική προπόνηση με την ομάδα- και οι οπαδοί τον λατρεύουν. Βοηθούν σε αυτό τα 29 γκολ που θα πετύχει στο πρωτάθλημα της ομόσπονδης πολιτείας Μίνας Ζεράις και τα 61 συνολικά της σεζόν. Θα βγει πρώτος σκόρερ, όπως θα ξαναβγεί πολλές φορές στη ζωή του - έντεκα συνολικά, τις τρεις από αυτές στο εθνικό πρωτάθλημα.

Με την Ατλέτικο Μινείρο και προπονητή τον Τέλε Σαντάνα θα παίξει το 1971 στο πρώτο εθνικό πρωτάθλημα Βραζιλίας. Ο μεγάλος προπονητής τον εμπιστεύτηκε, κι αυτό φανερώνει πολλά: *«Πολλοί σφάλλουν σχετικά με την αξία του Ντάριο. Είναι πολύτιμος. Όταν ήρθε στη Μινείρο, δεν ήξερε να κάνει κοντρόλ ή να δώσει μια σωστή πάσα, αλλά οι τοποθετήσεις του ήταν τέλειες και διευκόλυνε αφάνταστα τους συμπαίκτες του. Και φυσικά, παραμένει άφθαστος στο ψηλό παιχνίδι»*.

Η Ατλέτικο, αφού αποκλείσει όσα φαβορί βρέθηκαν στον δρόμο της, μεταξύ άλλων τη συμπολίτισσα Κρουζέιρο με δυο γκολ του Ντάριο, αντιμετωπίζει στον τελικό την Μποταφόγκο του Ζαϊρζίνιο. Οι δημοσιογράφοι των εφημερίδων του Ρίο τον προκαλούν. Κακή ιδέα, η καριέρα του Μαραβίγια μπορεί να συνοψιστεί σε ένα σχήμα δράσης-αντίδρασης: ειρωνείες, κοροϊδίες, προκλήσεις στις οποίες το *Θαύμα* απαντάει, ακόμα πιο πεισμωμένος, με γκολ. Και με δηλώσεις: *«Είπαν για μένα ότι σκοράρω μόνο στο Μινείράο. Ο Νταντά δεν σκοράρει μόνο εκεί που δεν υπάρχει οξυγόνο»* - ο άνθρωπος μόλις έχει κατακτήσει τη Σελήνη. Στο Μαρακανά κάνει το τελικό 1-0 με μια διαστημική

κεφαλιά. Η *Αθάνατη Ομάδα της Ατλέτικο Μινέιρο* αναδεικνύεται πρωταθλήτρια Βραζιλίας. «*Το χρωστούσα στους οπαδούς μας πολλοί ήρθαν με άλογα μέχρι το Ρίο*».

Είναι πολύ δύσκολο, ως γνωστόν, να είμαστε σίγουροι για οτιδήποτε σχετικά με τα βραζιλιάνικα αστρονομικά ρεκόρ σκοραρίσματος, αλλά πιθανότατα ο Νταντά έχει δίκιο όταν ισχυρίζεται ότι περισσότερα γκολ από αυτόν έχουν βάλει μόνο ο Πελέ και ο Ρομάριο - σύμφωνα με άλλες πηγές, πρέπει να προσθέσουμε και τον μυθικό Αρτούρ Φρίντενραϊχ. Για τον αριθμό τους, 926 εκ των οποίων 499 με κεφαλιά, δεν παίρνουμε όρκο, αλλά ο Μαραβίγια έχει κάποιο δίκιο στο εξής: «*Αν υπολογίζαμε μόνο τα γκολ με το καλάμι, θα ήμουν αδιαμφισβήτητος πρώτος*». Κατέχει σίγουρα ένα ρεκόρ, αυτό των περισσότερων γκολ σε ένα ματς: δέκα σε μια αναμέτρηση του πρωταθλήματος του Περναμπούκο. Φοράει τη φανέλα της Σπορτ Ρεσίφε, το αθώο θύμα είναι η Σάντο Αμάρο και το προηγούμενο ρεκόρ με οχτώ γκολ το κατείχε ο Πελέ, που του έστειλε, λέει, συγχαρητήριο τηλεγράφημα. Από ένα σημείο κι έπειτα βάφτιζε τα γκολ του, ώστε να τα θυμάται, «*σαν να ήταν παιδιά μου*». Έτσι υπήρξαν τέσσερα γκολ *Σελήνη*, σε ένα ματς που έπαιξε ενώ η υφήλιος παρακολουθούσε τα κατορθώματα της αποστολής Απόλλο 11, ένα γκολ *Ανεξαρτησία*, τη μέρα που η Βραζιλία γιόρταζε τα 150 χρόνια της, ένα γκολ *Ζεμπού* -ένα βοοειδές με εντυπωσιακά οπίσθια- που το έβαλε με το αντίστοιχο σημείο του σώματός του, ένα γκολ *Τραβόλτα* το 1977, όταν βγήκε ο *Πυρετός το Σαββατόβραδο*, ένα γκολ *Γηροκομείο*, όταν αμφισβήτησαν την ικανότητά του να παίζει επειδή πλησίαζε τα σαράντα κ.λπ.

Γενικά, τη δεκαετία του 1970 και ένα μεγάλο μέρος της επόμενης, ο Ντάριο θα γυρίσει τη Βραζιλία κερδίζοντας τίτλους και βάζοντας γκολ. Θα κερδίσει ένα εθνικό πρωτάθλημα με

την Ιντερνασιονάλ του Πόρτο Αλέγκρε το 1976 -θα σκοράρει φυσικά στον τελικό απέναντι στην Κορίνθιαν- και πολλά ομοσπονδιακά πρωταθλήματα: θα ξαναγυρίσει στην Ατλέτικο για ένα ακόμη πρωτάθλημα της Μίνας Ζεράις το 1978, θα κερδίσει το πρωτάθλημα του Ρίο (1973), του Περναμπούκο (1975), της Μπαΐα (1981), της Γκοϊάς (1983), της Αμαζόνας (1984).

Πριν απ' όλα αυτά, η μοίρα επιφυλάσσει στο χαμίνι του Ρίο έναν ακόμη, κάπως γλυκόπικρο, θρίαμβο.

1969: η Σελεσάο με τον Πελέ, τον Γκέρσον, τον Ζαϊρζίνιο κ.ά., δηλαδή με μια από τις ωραιότερες ομάδες που εμφανίστηκαν στον πλανήτη, προετοιμάζεται για το Μουντιάλ του 1970, στο οποίο έχει προκριθεί πετυχαίνοντας μόνο νίκες. Παίζει ένα φιλικό με την Ατλέτικο στο κατάμεστο Μινεϊράο. Θα χάσει 2-1. Εννοείται πως ο Ντάριο βάζει το νικητήριο γκολ. Τη μαγική χρονιά 1969, ο Ντάριο βρίσκεται στην κορυφή του κόσμου.

Λαϊκό αίτημα: να κληθεί στην Εθνική το *θαύμα*, γνώμη που συμμερίζεται ο πρόεδρος της χώρας, ο δικτάτορας στρατηγός Εμίλιο Μέντισι. Ο προπονητής, Ζοάο Σαλντάνια, παρατσούκλι «ο Ατρόμητος», δεν συμφωνεί: «Δεν διαλέγω τους υπουργούς του, να με αφήσει να διαλέξω τους παίκτες μου!». Λίγο που ο Σαλντάνια είναι κομμουνιστής, λίγο που αρνείται να σφίξει το χέρι του δικτάτορα σε μια επίσημη εκδήλωση, λίγο το χατίρι του Νταντά, ο άνθρωπος που αναμόρφωσε την Εθνική Βραζιλίας μετά το φιάσκο του 1966 απολύεται λίγο πριν από το Παγκόσμιο Κύπελλο και τη θέση του παίρνει ο τυχερός Μάριο Ζαγκάλο. Ο πραγματιστής Ζαγκάλο δεν έχει πρόβλημα να καλέσει τον Ντάριο στην Εθνική ή να τον χρησιμοποιήσει σε ένα φιλικό με την Αυστρία· να τον βάλει να παίξει σε επίσημο ματς ή να καθίσει στον πάγκο θα αποδειχτεί πολύ δυσκολότερο. Στο Μεξικό, ο Νταντά θα παρακολουθήσει την πορεία προς τον

τίτλο της Βραζιλίας ως προνομιούχος θεατής. Λίγο πριν από τον τελικό, ανακοινώνει στα αποδυτήρια ότι είδε στο όνειρό του πως θα κερδίσουν με τρία δικά του γκολ. Γνωρίζουμε ότι τα όνειρά του δεν βγαίνουν πάντα. Δεν θα παίξει ούτε στον τελικό, αλλά θα κερδίσει κι αυτόν τον τίτλο, του παγκόσμιου πρωταθλητή. *«Φίλε μου, είσαι φαινόμενο. Δεν ξέρεις να κάνεις κοντρόλ, μια σωστή πάσα, μια σέντρα, εν ολίγοις δεν ξέρεις μπάλα, κι όμως βρίσκεσαι εδώ, ανάμεσά μας. Σου βγάζω το καπέλο!»* σαρκάζει ο Πελέ, που δεν χρωστά καλή κουβέντα σε κανέναν -γι' αυτό και δεν πιστεύω την ιστορία με το τηλεγράφημα-, μόνο που ο Νταντά δεν καταλαβαίνει τίποτε: τα έχει ήδη πει όλα μόνος του και πολύ καλύτερα.

Ποιο ήταν το μυστικό αυτής της περιέργης καριέρας; Η θέληση, ναι, η αλτικότητα, επίσης, η καλή αθλητική ζωή, ο αυτοσαρκασμός οπωσδήποτε. Ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος έχει μια ακόμη θεωρία. Ο Ντάριο, λοιπόν, πριν από κάθε ματς, συχνά και στο ημίχρονο, έκανε σεξ, κι αν δεν βόλευε να βρει αμέσως μια παρτενέρ, το έκανε μόνος του, στο ντους: *«Μετά αισθανόμουν ανάλαφρος».*

Το διάστημα, που τόσο γοήτευε τον Ντάριο, του κατέστρεψε, πάλι σύμφωνα με τον ίδιο, και τη ζωή. Μια νύχτα του 1981, στην Μπαϊά, ένας ιπτάμενος δίσκος στάθηκε πάνω από τον κήπο του. *«Έκατσε τρία λεπτά. Μετά όλα άλλαξαν. Με χώρισε η γυναίκα μου μετά από 26 χρόνια ανέφελης ευτυχίας, καταστράφηκα οικονομικά... Ελπίζω να ξανάρθει για να μου δώσει πίσω όσα μου πήρε»* - προφανώς αυτό έγινε, καθώς στη συνέχεια κέρδισε μερικούς ακόμη τίτλους, έβαλε άφθονα γκολ και σήμερα, ακμαίος και πολύ αγαπητός, ζει στο Μπέλο Οριζόντε και σχολιάζει συχνά τα ματς της Σελεσάο.

Ο Ντάριο Μαραβίγια, όπως ο τρίτος αστροναύτης του Απόλλο 11, δεν πάτησε ποτέ στη Σελήνη ή στο χορτάρι του

γηπέδου Αζτέκα στον τελικό του 1970. Αλλά, όπως είπε ο μεγάλος Βραζιλιάνος συγγραφέας και αρρωστάκι της Ατλέτικο Μινέιρο, Ρομπέρτο Ντρουμόντ: *«Υποθέτω πως ο Θεός μας έστειλε τον Νταντά, σαν άγγελο με ποδοσφαιρικά παπούτσια, για να μας χαρίσει την ευτυχία. Ο Μαραβίγια ήταν από άλλο πλανήτη».*

(Jürgen Spock)

Ο «βοσκός» της Νίκαιας

Κάθε ομάδα έχει διάφορα είδη οπαδών. Από οργανωμένους μέχρι πιο χαλαρούς, από αισιόδοξους μέχρι μόνιμα γκρινιάρηδες κι από προληπτικούς μέχρι «προπονητές της εξέδρας». Και σίγουρα έχει και κάποιες γραφικές μορφές που γεμίζουν με χρώμα το γήπεδο με τα όσα κάνουν. Όποτε σκέφτομαι τέτοιες περιπτώσεις, μου έρχεται στο μυαλό ο «παιχταράααααδες», ένας συμπαθέστατος κύριος που συναντούσα στο Ολυμπιακό Στάδιο στους αγώνες της ΑΕΚ. Ο αγώνας μπορεί να ήταν ο πιο αδιάφορος ή ο πιο σημαντικός, το γήπεδο μισοάδειο ή γεμάτο, αλλά αυτός βρισκόταν πάντα εκεί, λες και ήταν τελικός. Ο «παιχταράδες» (δεν έμαθα ποτέ το όνομά του) βρισκόταν στη θέση του, με το ίδιο πάθος και την ίδια αγωνία να υποδεχτεί τους ποδοσφαιριστές της αγαπημένης του ομάδας, βγάζοντας τα πνευμόνια του με την κραυγή «παιχταράααααδες» (ακόμα κι αν η ομάδα πήγαινε μέτρια και μόνο «παιχταράδες» δεν ήταν οι παίκτες της), ενώ παράλληλα κράδαινε το αγαπημένο του αντικείμενο, μία ροκάνα που στριφογύριζε σαν φλάμπουρο και ακουγόταν σε αρκετές εξέδρες. Ο «παιχταράδες» είναι ένα είδος οπαδού που όλοι έχουμε συναντήσει στο γήπεδο, ανεξάρτητα από την εποχή ή την ομάδα. Αυτός

που βρίσκεται πάντα εκεί και δίνει μια διαφορετική πινελιά, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα ή την πορεία της ομάδας, γιατί κάθε ματς είναι το ίδιο σπουδαίο γι' αυτόν.

Η Νίκαια της Γαλλίας είναι περισσότερο διάσημη για τις ομορφιές της παρά για το ποδόσφαιρό της. Κι όμως, η τοπική Νις δεν είναι αμελητέα ποσότητα. Στα πάνω από εκατό χρόνια ιστορίας της έχει κερδίσει 4 πρωταθλήματα Γαλλίας (όλα τη δεκαετία του 1950) και 3 κύπελλα και όπως όλοι οι σύλλογοι, έχει κι αυτή τους φανατικούς της οπαδούς. Ανάμεσά τους κι ο... «Βοσκός» ή κατά κόσμον Πολ Καπιετό. Ο Βοσκός ήταν για χρόνια η ατραξιόν του γηπέδου. Αρχικά στο Σταντ Μουνισιπάλ ντου Ρε, το ιστορικό γήπεδο του συλλόγου, και αργότερα στο νέο γήπεδο Σταντ ντε Νις. Ένας τύπος κομματάκι παλαβός, με αυτή την «ωραία τρέλα», ένας οπαδός που λάτρευε τη Νις και δεν έχανε ματς, όχι μόνο εντός, αλλά και πολύ μακριά.

Ο Καπιετό δεν ήταν κάτοικος της Νίκαιας. Ζούσε απομονωμένος στο Σεν Μαρτέν Βεζιμπί, ένα πανέμορφο χωριουδάκι στις Άλπεις, στο οποίο μένουν λιγότεροι από χίλιοι πεντακόσιοι κάτοικοι. Εργαζόταν ως δάσκαλος του σκι και μάλιστα είχε μάθει τα βασικά στον τερματοφύλακα της Νις (και αργότερα της Εθνικής Γαλλίας και της Τότεναμ) Ούγκο Γιορίς. Σε κάποια στιγμή της ζωής του συνέβη μια προσωπική τραγωδία και σιγά σιγά άλλαξε σε αυτή την παλαβή, αλλά συνάμα εντελώς άκακη προσωπικότητα.

Στο χωριό ήταν βοσκός, ζούσε σαν ερημίτης σε μια καλύβα, χωρίς νερό, ρεύμα και τηλέφωνο. Με μακριά, ατίθασα μαλλιά και μούσια, μια τρομερή μορφή τόσο σε εξωτερική εμφάνιση όσο και σε συμπεριφορά, περίμενε πότε θα έρθει το ματς της Νις. Έπαιρνε το ποδήλατό του και κατέβαινε σιγά σιγά μέχρι τη Νίκαια για να δει τα παιχνίδια της ομάδας του. Μια διαδρομή πάνω από εξήντα χιλιόμετρα, φορώντας συχνά και τα σκι του

για να ταξιδέψει, κάνοντας ποδήλατο ενώ τα φορούσε. Μη ρωτάτε πώς. Ταξίδια έκανε και για τα εκτός έδρας ματς, εκεί που ανέβαινε στο τρένο για να ταξιδέψει. Κάποια στιγμή τον πέτυχαν έξω από το Παρκ ντε Πρενς στο Παρίσι, ήταν με τα σκι του πριν από το Παρί Σεν Ζερμέν-Νις. Τον ρώτησαν πού έμενε και είπε ότι τον φιλοξενούσαν σε ένα βιβλιοπωλείο. Ο Καπιετό είχε συνεχή παρουσία στους αγώνες της Νις και ήταν διάσημος, με αποτέλεσμα να τον αναγνωρίζουν στη διαδρομή και να τον χαιρετούν. Ένα υπόδειγμα οπαδού.

Για πολλά χρόνια ο Βοσκός δεν έμπαινε μέσα στο γήπεδο, αλλά παρακολουθούσε τα ματς της Νις από ένα... δέντρο. Και όχι, δεν μιλάμε για καμιά ελίτσα ή κοντούλα λεμονιά. Μιλάμε για κανονικό σκαρφάλωμα σε πανύψηλο δέντρο έξω από την παλιά έδρα της Νις. Μέχρι που κάποια στιγμή η διοίκηση αποφάσισε να τον προσκαλέσει στις εξέδρες, πιθανότατα για να μην γκρεμοτσακιστεί. Ήταν τέτοια μορφή ο Βοσκός, που το 2016, όταν και έκλεισε τα εβδομήντα του χρόνια, τιμήθηκε από τον σύλλογο με τον πρόεδρο να του χαρίζει τη φανέλα της ομάδας με το νούμερο 70 και το όνομα «Berger» (βοσκός). Το παρατσούκλι του είχε βγει σε ένα τοπικό ντέρμπι Νις-Μονακό, όταν εκείνη τη φορά σκαρφάλωσε στον πίνακα του σκορ. Κάποιοι που τον έβλεπαν πρώτη φορά αναρωτήθηκαν ποιος ήταν, ένας φίλαθλος τον αναγνώρισε και είπε «ο βοσκός του Σεν Μαρτέν». Ο κόσμος τον αγκάλιαζε πάντα, τον αγαπούσε, τον στήριζε (δεν ήταν λίγοι αυτοί που τον φιλοξενούσαν τα βράδια για να μη βγει στην εθνική οδό μες στη νύχτα με το ποδήλατο) και αυτός τους χάριζε χαμόγελα.

Ήταν κάτι σαν μασκότ του συλλόγου. Όπως λέει ο φίλος του Ντομινίκ Κόβατσιτς: «*Η περσόνα αυτή του κλόουν είχε δημιουργηθεί για να εξισορροπήσει την έλλειψη συναισθημάτων που ένιωθε από την οικογένειά του*». Τραγουδούσε, χόρευε, έκανε γκριμάτσες και ακόμα μεγαλύτερες τρέλες.

© Icon Sport / Contributor

Προκαλούσε τον κόσμο να παίξει μαζί του «πιλού», ένα τοπικό παιχνίδι της Νίκαιας που μοιάζει με «τσαλιμάκια» που κάνεις συνήθως με ένα παλιό νόμισμα, προσπαθώντας να κρατήσεις το νόμισμα στον αέρα και να εμποδίσεις τον αντίπαλο. Ένα παιχνίδι που το συμπεριέλαβε και ο Άλφρεντ Χίτσκοκ σε μια σκηνή του στην ταινία *Το Κυνήγι του Κλέφτη*. Το 2010, όταν πριν από το Μουντιάλ η Εθνική Γαλλίας έκανε προετοιμασία στη Νίκαια, ο Πολ πήγε στην προπόνηση των διεθνών και μετά το τέλος της μάθαινε πιλού στους διεθνείς Γάλλους. Μερικά χρόνια αργότερα εμφανίστηκε πάλι μπροστά στους παίκτες της Γαλλίας που περπατούσαν στη Νίκαια πριν από ένα ματς με την Αρμενία, φορώντας τα αγαπημένα του σκι και προκαλώντας γέλια.

Όταν η Νίκαια σηκώθηκε στο πόδι για να υποδεχτεί τον ήρωά της, παγκόσμιο πρωταθλητή και μαθητή του Πολ, Ούγκο Γιορίς, ο Πολ οργάνωνε τον κόσμο να τραγουδήσει το «Nissa

la Bella», Νίκαια η Όμορφη, τον ανεπίσημο ύμνο της πόλης στην τοπική διάλεκτο. Ο Βοσκός δεν ήταν αγράμματος, το αντίθετο, ήταν πανέξυπνος και είχε πολλές γνώσεις, ειδικά στην Ιστορία. Μια άλλη φορά, όταν οργανώθηκε γιορτή για την κατάκτηση της 4ης θέσης από τη Νις, βρέθηκε μπροστά σε διάφορους επίσημους καλεσμένους, ανάμεσά τους ο δήμαρχος της πόλης, και έκανε στριπτίζ για να μείνει με τα απολύτως απαραίτητα (τα δύο πέδιλα του σκι που φορούσε δηλαδή).

Με τον Πολ Καπιετό ασχοληθήκαμε σε άρθρο μας στις αρχές του 2019, καθώς μόλις είχε περάσει μια περιπέτεια. Η αστυνομία της Μασσαλίας είχε απαγορέψει την παρουσία των οπαδών της Νις στο Βελοντρόμ, την έδρα της Μαρσείγ. Ο κύριος Καπιετό φυσικά δεν πτοήθηκε. Ντύθηκε στα κόκκινα, πήρε τη λευκή μαλλούρα και τα μούσια του και με όποιο μέσο βρήκε ξεκίνησε για ένα ταξίδι μεγαλύτερο από διακόσια χιλιόμετρα. Οι Γάλλοι αστυνομικοί δεν συγκινήθηκαν ιδιαίτερα, όπως θα έλεγε ο Τζανλουίτζι Μπουφόν, *«Είχαν έναν σκουπιδοτενεκέ αντί για καρδιά»*, και όχι μόνο δεν του επέτρεψαν την είσοδο, αλλά τον μπουζούριασαν. Ο Βοσκός αποφάσισε να διαμαρτυρηθεί ειρηνικά και επί μια ώρα καθόταν αμίλητος και κοιτούσε την κάμερα. Αυτό τελικά έκανε ακόμα χειρότερη την κατάσταση, καθώς οι αστυνομικοί είδαν ότι δεν είναι και ο πιο φυσιολογικός άνθρωπος του κόσμου και τον έστειλαν στην ψυχιατρική πτέρυγα μιας κλινικής.

Ένας δημοσιογράφος του Canal+, φίλος του Βοσκού, ήταν αυτός που διαπίστωσε την απουσία του. *«Όταν δεν τον είδα πουθενά, ανησύχησα»*, έγραψε ο Λοράν, που πάντα τον προσκαλούσε να φάει μαζί με τους συναδέλφους του καναλιού και φρόντιζε να του βρίσκει και εισιτήρια στα εκτός έδρας. Έμαθε τι έγινε και το δημοσιοποίησε. Ο κόσμος ενημερώθηκε μέσω

των social media και ξεσηκώθηκε, ζητώντας την απελευθέρωση του Βοσκού, κάτι που πράγματι έγινε.

Ο Πολ, για να το γιορτάσει, ασχολήθηκε με τη δεύτερη (ή τρίτη αν βάλουμε και το σκι) μεγάλη αγάπη του, την ποδηλασία. Πήρε το ποδηλατάκι του και έκανε βόλτα στο πέρασμα Τουρίνι, στα 1.600 μέτρα υψόμετρο στις Άλπεις, μια διαδρομή που είναι και μέρος του ποδηλατικού αγώνα Παρίσι-Νίκαια. Ο Βοσκός έκανε κι αυτός ανάβαση μαζί με τους ποδηλάτες, έκανε τούμπες μπροστά στις κάμερες, διασκεδάζοντας τους θεατές.

Μερικούς μήνες αργότερα έφυγε από τη ζωή στα εβδομήντα τρία του χρόνια, στο σπίτι ενός φίλου. Δεν ένιωθε καλά για κάποιες μέρες, γι' αυτό και πήγε να μείνει εκεί. Η τρέλα του, οι ατάκες του, η τεράστια μορφή του δεν βρίσκονται πλέον δίπλα στη Νις. Στο επόμενο παιχνίδι της Νις τιμήθηκε όπως του άρμοζε. Παιδιά έγραψαν μηνύματα αγάπης ενώ το γήπεδο γέμισε πανό με τη μορφή του Βοσκού σε κάθε γωνιά του. Οι οπαδοί τραγουδούσαν ρυθμικά το όνομα του Καπιετό και κεράκια αφέθηκαν έξω από το γήπεδο και στη γιγαντοοθόνη έπαιξαν διάφορα στιγμιότυπα από τη ζωή του. Στιγμιότυπα που χάρισαν ξανά το χαμόγελο στον κόσμο, βλέποντας τον Βοσκό σκαρφαλωμένο στο δέντρο. Γιατί, πάνω από όλα, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το ποδόσφαιρο υπάρχει για να μας δημιουργεί συναισθήματα και να χαμογελάμε όσο πιο συχνά μπορούμε. Κρατήθηκε ενός λεπτού σιγή, με ανθρώπους να δακρύζουν στις εξέδρες, δείγμα της αγάπης τους. Και στο κέντρο του γηπέδου, ως φόρος τιμής, τοποθετήθηκαν τα σκι και το ποδήλατό του. *«Ο Πολ ήταν απλώς ένας κλόουν που ήθελε να δίνει χαρά στον κόσμο. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που μας έκανε να κλάψουμε»*, είπε ο Ντομινίκ.

Ο Πολ Καπιετό θα ζει για πάντα στο γήπεδο της Νις, καθώς τα αντικείμενά του, ποδήλατο και σκι, μεταφέρθηκαν στο Καφέ

ντε Εγκλόν (το Καφέ των Αετών), το μουσείο της ομάδας. Εκεί βρίσκονται δίπλα σε φανέλες θρύλων, όπως του φίλου του Ούγκο Γιορίς, αλλά και στις μπάλες από το ιστορικό 3-2 επί της Ρεάλ Μαδρίτης το 1960 και από τον αγώνα στα εγκαίνια του σταδίου της Νις. Η μεγαλύτερη τιμή για έναν άνθρωπο που αγαπούσε την ομάδα του. *«Αυτό που μου αρέσει στο ποδόσφαιρο είναι το τραγούδι και ο χορός. Είναι αυτό που φέρνει τον κόσμο κοντά».*

(Elaiith)